1938 ий 9 ЙАНВАРЬ № 3 (386) Акшэ 5 ыр.

8-шэ ИЙ ЛЭКТЭШ

Чыла эл пролэтар-шамыч, ушныза!

Рвэзэ коммунист

ВЛКСМ Маробком дэн Горком орган

Комсомолын политичэский задачыжэ

1937 ий 28-29 дэкабрыштэ ВЛКСМ Обкомын II-шо плэнумжо эртыш. Плэнум молодьож коклаштэ массэ-политик воспитатэльнэ пашам ыштымэ нэргэн Шэрнур, Параньгэ, Ронгго да Косолоп райкомол сэкрэтарь-шамычын докладыштым колышто. Докладшамыч почэш лукмо плэнумын рэшэньыжым тачысэ номырэш пэчэтлэна.

Плэнум шкэ рэшэньыштыжэ районласэ комсомол организаций-шамыч молодьож массэ коклаштэ политик-воспитатэльнэ пашам нэудовлэтворитэльнэ ыштат, райкомол-шамыч СССР Вэрховный Совэтыш сайлымэ годым молодьожын политик активность нӧлталалтмыжым пэнгыдэмдэн моштэн огытыл, молодьожым политик тунэммаш дэнэ пэш начар авалтымэ, манын пэнгыдын ончыктыш.

Иатыр районлаштэ, тыгак Обкомолыштат альэ большэвистский критик дэн самокритикым ситышын шарымэ огыл, калык тушман кашакым да нунын пособникыштым разоблачитлымаштэ политичэский пӱсылык ситышын лийын огыл.

Тыгакак плэнум ончыл, тэргэн налмэ молодьож кокла гыч, утларакшым марий ӱдыр-шамыч кокла гыч комсомолын начар кушмыжым ончыктыш.

Плэнум дэч вара 12 кэчэ эртыш. Тугэ гынат, тиде 12 кэчэ коклаштэ Пэктубаэво дэн Шэрнур райкомол-шамыч ик йэнгымат комсомолыш пуртэн огытыл.

Комсомолын бойэвой политик задачыжэ — СССР Вэрховный Совэтыш сайлымэ годым молодьожын нӧлталалтшэ политик активностьшым пэнгыдэмдаш, молодьож коклаштэ массэ политик умландарымаш пашам нигунамсэ дэч коч вийан ышташ. Тыгакак пӱтынь молодьожым политик тунэммаш дэнэ авалтыман да ончыл, тэргэн налмэ молодьожым лӱддэ, смэлэ комсомолыш пурты ман. Нинэ кугу да сэрйозно паша-шамычым промышлэнностьыштат, колхоз производстваштат озанлык паша дэч кӱрылтын ыштыман огыл. Комсомолын чыла пашажым озанлык паша дэнэ кылдэн ышташ кӱлэш.

Кызыт мэмнан элна мучко стахановский движэнийым нигунамсэ дэч коч кумдан шаралтэш. Тидэ пашаштэ чыла комсомол организаций-шамычлан, кажнэ комсомолэцлан эн ончылно лийын шогыман, коммунист партийлан активнын полшыман.

Йаллаштэ шошо агалан йамдылалтэш талын полшаш кӱлэш. Колхоз, МТС-шамычым шошо агалан йамдылалтын шогымыштым тэргэн шогаш, пашаштэ улшо ситыдымашым практик шотышто пытараш полшаш комсомольский „куштылго кавалэрий" бригадым организоватлыман. Тидэ пашам сознатэльнэ, сайын шуктэн шогаш большэвик партий дэн правитэльствэ трэбытлат. Тидым шукташ мэмнан рэспубликысэ комсомол организаций обйазан.

Чыла комсомол организаций дэн комсомолэц-шамычлан шинчэн лийман, озанлык-политик паша да молодьожым воспитатлымэ паша дэнэ пырльа троцкистско-бухаринский шпион, шкэшэ буржуазный националист да нунын пособникышт ваштарэш кучэдалмым мондыман огыл. Рэвольуционный бдитэльностьым ала мыньар пачаш пӱсэмдэн, калык тушман кашакын кодшо косаштым, нунын покровитэльыш-шамычымат разоблачитлэн пытарыман.

Комсомолышто большэвистский, принципиальный критик дэн самокритикым вийан шарэн шогаш кӱлэш, комсомолын пашайэнгжэ-шамычлан эрэак массэ коклаштэ лийман. Пашаштэ нымогай зазнайство, бэспринципность, самоуспокойэньэ лийман огыл. Кажнэ комсомольский руководитэльлан, чыла комсомолэцлан шкэ пашаштыштым принципиальнэ, пэнгыдэ, бдитэльный да тушманым ужын моштышо лийман. Тыгэ лийаш большэвик партий да тудын Цэнтральный Комитэтшэ туныкта. Тидым ВЛКСМ ЦК IV-шо Плэнумын рэшэньыжэ да ВЛКСМ Обком II-шо плэнумын рэшэньыжэ трэбытлат. Тидым мланна кэчэ йэда эрэак шуктэн шогашна кӱлэш.

З. Я. ЖАДНОВ — Шэрнур избиратэльный округ гыч СССР Вэрховный Совэтын Сойуз Совэтышкыжэ дэпутат.

А. И. КАРАЧАРОВ — Марий-Турэк избиратэльный округ гыч СССР Вэрховный Совэтын Национальность Совэтышкыжэ дэпутат.

Каникулым вэсэлан эртарат

Ронгго кыдалаш школышто тунэмшэ-шамычлан культурно канымашым сай организоватлымэ. 1 йанварьыштэ школэш у ий йолка лийэ. Йолкышто йоча-шамыч дэкламацийым, куштымашым, мурымашым организоватлэныт. Йолка вэсэлан да кугу куанымаш дэнэ эртыш. Йолка ончаш тунэмшэ-шамычын ачаштавашташ йатыр толыныт ыльэ.

2-шо йанварьыштэ район культур пӧртэш, костьумированный бал-маскарадым эртарымэ. Пионьэрка Гущина маскарадыш эн сай костьумым йамдылэн тольо да украинский, цыганский танэц-шамычым сай исполньатлыш. Сандэнак район культур пӧрт Гущинам 20 тэнгэ окса дэнэ прэмироватлыш.

5 йанварьыштэ район культур пӧртэш адак йолка ышталтэ. Тидэ йолка утларак сай сӧрастарымэ. Йолка йыр электыр тул, мороз кугыза, тулэч молат ыльэ. Йолка пытымэкэ йоча маскарад лийэ.

Ронгго кыдалаш школышто тунэмшэ-шамыч тэлэ каникулым организованнэ, вэсэлан эртарат. Школышто посна пионьэр уголокым ыштымэ. Тыштэ кажнэ кэчын йоча-шамычлан книга, газэт, журнал, шашкэ, шахмат, биллиард да тулэч моло модышат лийэш. Тыштэ нуно йара жапыштым сай эртарат. Тыгак йэчэ, коньки дэнэ модмашат организованнэ эрталтэш. Ик йэчэ командэ рэспублик йоча стартакиадыштэ участвоватлэн.

Савэльйэв И. С.

ВЛКСМ ЦК-штэ самырык стахановэц-шамычын совэщаньэ

Комсомол Цэнтральнэ Комитэтын погымо самырык стахановэц, инжэнэр, тэхник да Моско, Лэнинград, Донбасс, Чэльабинск, Свэрдловск, Харьков, Горький да Совэт Ушэмын моло олаласэ молодьожно бригадэ вуйлатышэ-шамычын совэщаньышт 5 йанварьыштэ кокымшо кэчылан лийэ.

Трибуныш иктэ почэш вэсэ самырык стахановэц-шамыч кӱзат. Нуно шкэ паша мэтодышт нэргэн, паша производитэльностьым нӧлтымаштэ сэнымашышт нэргэн, комсомольский организаций-шамычын стахановэц-шамычлан полшымышт нэргэн, нэсойузный молодьож дэнэ пашам ыштымэ нэргэн каласкалат.

5 йанварьыштэ совэщаньыштэ сталэвар Макар Мазай йолташ, Сталин лӱмэш Кузнэцкий мэталлургичэский заводысо домэннэ цэхын начальникшэ Грицун йолташ, Лэнинградысэ „Красное знамя" фабрикын стахановкажэ Мозговайа йолташ, Сталин лӱмэш Харьковский турбогэнэраторный да элэктромэханичэский заводысо инжэнэр Ноздрэв йолташ да моло-шамычат выступатлэныт.

Совэщаньын пашаштыжэ ВЛКСМ ЦК-н руководьащий пашайэнгжэ-шамыч участвоватлат.

5 йанварьыштэ совэщаньыштэ ВКП(б) ЦК сэкрэтарь А. А. Андрэйэв йолташ лийын.

Каникулым культурно эртарэна

Мэ, Йошкар-Ола пэдрабфакыштэ тунэмшэ-шамыч, каникулым культурно да вэсэлан эртарэна. Кажнэ кэчын йэчэ дэнэ мунчалтэна, коллэктивнэ киныш, тэатрыш коштына. Шашкэ да шахмат дэнэ модына. Каникулым сай эртарэн кумылшо чыкым у вий дэнэ вашлийын, сай тунэмаш тӱналына.

А.

Организованнэ канэна

Мэ, Кой-Сола пэлэ кыдалаш школышто тунэмшэ пионьэр-шамыч, (Шэрнур район) тэлэ каникулым вэсэлан эртарэна.

Каникул жапыштэ йэчэ дэнэ ӱчашымашым, шашкэ, шахмат дэнэ турнирым эртарэна. Чодраштэ илышэ кайык-шамычын тэлэ жапыштэ илымыштым эскэрэна. Коллэктивнэ йытын обрабатыватлымэ заводым ончаш экскурсийым организоватлаш шонэна.

А.

Курсым тунэм лэктыч

Звэнига райкомол комсорг шамычлан ныл кэчаш полшыш пуымаш шот дэнэ курсым организоватлэн. Тидэ курсышто 33 йэнг тунэм лэктын.

Мамуткин Н.

Йолкым эртарэныт

30 дэкабрыштэ Шокшэм пэлэ кыдалаш школышто (Шэрнур район) йолкым эртарэныт. Йолка пэш вэсэлан, сай эртыш.

Паймаков Миклай.

Вэрховный Совэтын дэпутатшэ М. С. Сэргэйэва йолташым комсомолыш пуртымо

Морко. (Тэлэфон дэнэ). 4-шэ йанварьыштэ ВЛКСМ Морко райком бӱро Морко избиратэльный округ гыч Вэрховный Совэтын Национальность Совэт дэпутатшэ Марийа Сэргэйэвна Сэргэйэва йолташым ВЛКСМ члэныш пуртэн.

Г. М. Эрский.

1937 ий 28—29 дэкабрьыштэ лийшэ ВЛКСМ Маробком II-шо плэнумын рэшэньыжэ

Шэрнур, Параньгэ, Ронго да Косолоп райкомол сэкрэтарь-шамычын молодьож коклаштэ массовый политик - воспитатэльный пашам ыштымэ нэргэн отчотыштым к о л ы ш т м э к, ВЛКСМ Маробкомын II-шо плэнумжо шотла: молодьожын актив остышо, эн чотшым сайлымэ жапыштэ кугун кушкын молодьож мэмнан Марий рэспубликысэ шэмэр калык сэмынак партий дэнэ пырльа кайэн, коммунист дэн бэспартийнэ-шамыч блокын кандидатышт вэрч голосоватлэн. Нэсойузный молодьож кокла гыч шӱдӧ дэнэ Лэнин Сталин партийын пашажэ вэрч кучэдалшэ, коммунизм пашалан прэданнэ кушкыныт, нуно комсомол дэн партий радамыш пураш йамдэ улыт.

ВЛКСМ Маробкомын II-шо плэнумжо тидын дэнэ пырльа шотла: посна районлаштэ (Шэрнур, Параньгэ, Ронго, Сотнур да молыштат) молодьож коклаштэ массэ-политик пашам нэудовлэтворитэльнэ ш ы н д ы м э. Молодьожым кажнэ кэчын политик-массэ паша ыштымашкэ ситыдымашын шупшмо, политик образованьэ дэнэ начар авалтымэ, молодьожын политичэский активность кушмыжым райкомол шамыч пэнгыдэмдэн огытыл. Добровольный общэствын пашашт, антирэлигиозный пропагандэ, войэннэ - физкульурный паша, клубын, лудмо пӧртын, кружок шамычын, тылэч молынат пашаштым нэудовлэтворитэльнэ шындымэ.

Плэнум шотла, критик да самокритикым начар колтымо дэнэ обкомышто да посна районлаштэ (Шэрнур, Параньгэ, Ронго, Йолэсал, Кырык-Марий, молыштат) комсомолышто, тыгакак с о ц и а л и с т и ч э с к и й строитэльствын тӱрлӧ участкыштыжат калык тушман кашакым да нунын пособникыштым разоблачитлымаштэ политичэский пӱсылык ок ситэ. Тидын дэнэ гына политичэский пӱсылык, паштэ опэративность укэ, нэсойузный молодьож коклаштэ массэ-политик пашам начар ыштэлтын, комсомолын кушмашыжэ, шукыжым (Сотнур, Пэктубай, Морко, Марий-Турэк райолаштэ) колхоз, пашазэ молодьож коклаштэ да утларакшым корэнной наций ӱдыр-шамыч кокла гыч начар лийын шогэн.

Тидым ончэн, ВЛКСМ Маробкомын II-шо плэнумжо **пунчалэш:**

1. ВЛКСМ райком да чыла комсомол организаций-шамыч дэч молодьож коклаштэ агитационно-массовый паша ыштымашым, Вэрховный Совэтыш сайлымэ годым агитмассово паша дэн политичэский активность кушмым пэнгыдэмдэн, тудым колхоз строитэльствым пэнгыдэмдымашкэ, промышлэнность дэн йал-озанлыкыштэ стахановский движэньым шарымашкэ, школлаштэ тунэммэ качэствым нӧлталмашкэ, большэвистский бдитэльностьым пӱсэмдаш, калык тушманым да нунын пособникыштым ч ы л т а к шалатэн пытарымашкэ виктараш трэбытла.

2. Плэнум комсомолын райком-шамычшым обйазатла: нэсойузный молодьож кокла гыч кушшо агитатор дэн актив-шамыч дэнэ паша ыштымашым чарнымэ огыл,а тидэ актив массэ коклаштэ пашам ыштыжэ манын, нунын дэнэ чарныдэ пашам ышташ, инструктироватлаш, комсомолын райкомжо-шамычлан 30 дэкабрь мартэ рвэзэ агитатор-шамычлан вич кэчаш курсым эртараш кӱшташ да тидын дэч вара нуным агитмассовый умландарымаш пашам ыштышлан посна участкылашкэ пэнгыдэмдаш.

3. Плэнум райкомол да пэрвичнэ комсомол организаций-шамыч дэч добровольный общэствэ-шамычын пашаштым, антирэлигиозный пропагандым, клуб, йошкар пусакын, самодэйатэльный искусство кружок шамычын пашаштым да войэннэ-физкультур пашам вожгычак сайэмдаш трэбытла, нуным эшэ массовыйым ышташ тидэ воспитатэльный формо пашашкэ нэсойузный молодьожым шупшаш. Кружок, йошкар пусак, клуб-шамычын вуйлатышыштым у гыч ончэн налаш, пашам ыштэн кэртыдымэ-шамычым сай, политичэский провэрэнный комсомолэц да нэсойузный молодьож дэнэ вашталташ.

4. Нэсойузный молодьож коклаштэ мэждународный да внутрэнный положэний, мэмнан партий да коминтэрнын илышыжэ,вэс элысэ комсомолын илышыжэ нэргэн да тылэч моло тэмэ дэнат лэкций, доклад, вопрос да отвэт пумо вэчэр-шамыч эртарымашым кӱлэшлан шотлаш да эрэак эртарэн шогыман. Молодьожлан тэкущий политикым палыктэн шогаш, калык тушман кашак дэкэ нэнависть л и й ы н шогышым да мэмнан родиным йӧратышым воспитатлаш.

5. ВЛКСМ райком-шамычлан радиоузэлын, кино тэатрын, сойуз-пэчатын пашаштым эрэак контролироватлэн шогаш, колхозлаштэ кино-постановкым шындаш полшаш, радиоточкым шукэмдаш, колхозлашкэ политичэский да художэствэннэ литэратур колтымашым организоватлаш. Плэнум комсомолын Обкомжылан Маробиздатын пашажым марий йылмэ дэнэ пэсэнникым, пьэсым, модыш нэргэн сборникым, нотым лукмо шотышто тэргаш да тидэ литэратурым пэрвичнэ организацийлашкэ колтымашым организоватлаш поручитла.

6. Культур вэрч кучэдалмаштэ эн тӱнҗӧ общо грамотность вэрч кучэдалмаш лийшын шога. Райкомол-шамычлан производство дэч кӱрылтэ тунэммэ кыдалаш образованьэ школ сэтым шукэмдаш да пэнгыдэмдаш, тидэ школлашкэ колхоз, утларакшэ ӱдрамаш молодьожым шупшман, производстылаштэ заочно тунэммашым, агрозоотэхучобым да тэхничэский учобым организоватлаш.

7. П л э н у м о н ч ы к т а: ВЛКСМ р а й к о м - ш а м ы ч лырдыж газэт - шамычым, сэлькор да йункор актившамычым нэудовлэтворитэльнэ вуйлатэныт, газэтым, утларакшым „Рвэзэ Коммунистым" начар шарэныт, плэнум чыла комсомолэцым газэт подпискэ дэнэ, утларакшым, „Рвэзэ Коммунист" газэт подпискэ дэнэ авалташ кӱшта, лырдыж газэт да йункоршамычым эртак вуйлатыман, нунын дэнэ совэщаньым, сэминарым эртарыман.

Плэнум „Рвэзэ Коммунист" газэт рэдактор Эрский, „Йамдэ лий"—Лэнский йолташмыт дэч газэтын пашажам вожгычак сайэмдаш трэбытла. Газэт шамычым калык тушман кашак да нунын пособникыштым разоблачитлымаштэ пӱсӧ оружийым ышташ газэт коч сойуз, политичэский да агитационно - массовый пашан опытшым ончыктэн шогаш.

8. Райкомол да пэрвичный комсомол организацийшамычым обйазатлаш: нэсойузный молодьож коклаштэ массэ - умландарымаш пашам ыштымэ нэгызэш сай, политичэский провэритлымэ, практичэский паштэ шкэныштым ончыктышо молодьожым комсомолыш пуртымым вийангдыман. Ты годым СССР Вэрховный Совэтыш сайлымэ жапыштэ выйавитлымэ активым шотыш налаш кӱлэш, комсомол радам кушмаш пашазэ да тунэммэ молодьож кокла гыч, ойыртэмышынак ӱдрамаш молодьож кокла гыч лийман. Шэрнур, Кужэнэр, Ронго, Морко да Йошкар-Ола райкомол - шамычлан кӱшташ: о чыч могай колхозышто комсомол организаций лийын гын, тушто колхозный организацийын количэствыжым изэмдыдэ восстановитлаш да нуным шукэмдаш.

9. Йатыр школлаштэ воспитатэльнэ дэн пионьэр пашам начар шындымэ. Тидлан лийынак школлаштэ тунэмшэ-шамыч коклаштэ нэдисциплинированн о с т ь, йӱмаш да хулиганланымаш улэдат, тунэмшэ молодьож кокла гыч комсомол начар кушкэш. ВЛКСМ райком шамыч да обкомын отдэлшамычшэ дэч школласэ комсомол организаций-шамычым конкрэтнэ вуйлаташ, вожатый-шамычын, учэбный завэдэнийласэ комсомол комитэт сэкрэтарь-шамычын пашаштым контролироватлаш, тыгэ нунылан пашаштышт практичэский полышым пуэн шогыман шым трэбытлаш. Тунэмшэ - шамычым битовой ончалмаш лымашкэ поснак ончалман. Чыла интэрнатым, школьный библиотэк-шамыч тэргымашым организоватлаш да тидэ йодыш-шамычым райкомол бӱрошто ончаш. Школлаштэ калык вашта-рэш улмо эйийаньэ вашта-рэш, молодьожым фашистский йад дэнэ отравитлаш тыршышэ, вражлэвный элэмэнт дэнэ амыргышэ прэподаватэльский состав вашта-рэш рэшитэльнэ кучэдалын шогыман.

10. Плэнум йӧршэш пален налмылан ш о т л а: ВЛКСМ Обкомын пионьэр отдэл вуйлатышыжэ Йаналов йолташ ВЛКСМ Обкомын ожнысо сэкрэтарьжэ Микинын тушман пашаж дэнэ сознатэльнэ кэлшэн шогэн, тӱрлӧ сэмын лэвэдалтын „шкэ кадрышт-шамычым"—Т у р у й э в ы м, Бэльаковам, Чэпаковым, Лазарэвым да молымат пашаш пэнгыдэмдаш полшэн. Умбакыжым Йаналов йолташым ВЛКСМ Обкомын пашашгыжэ, плэнум члэнэш да Обком бӱро члэнэш кодаш ок лий, манын плэнум шотла. Микинын тушман пашажым лэвэдын шогымылан Йаналовым паша гыч сниматлаш, плэнум состав гыч да обком бӱро гыч луктaш, комсомолышто тудын шогэн кэртшашыжэ нэргэн вопросым обсудитлаш Обком бӱролан кӱшташ.

11. Райкомол дэн пэрвичный комсомол организаций шамычым комсомол погынымашлаштэ Сталин йолташын ВКП(б) ЦК-н фэвральско-м а р т о в с к и й Плэнумэшыжэ ыштымэ докладшым да ВЛКСМ ЦК-н IV-шэ Плэнумын рэшэньыжым эшэ ик кана тунэмын налаш плэнум обйазатла. Йэнгын кӧ улмыжым ончыдэ чын большэвистский самокритик дэн критикым шарымэ нэгызэш, рэвольуционный большэвистский бдитэльностьым нӧлташ, калык тушман кашакым да нунын пособникыштым чарныдэ разоблачитлаш да куклэн пытараш, тыгакак нунын врэдитэль послэдствыштым вашкэрак пытараш.

ВЛКСМ ЦК дэн ВКП(б) Обкомын вуйлатымышт почэш рэспубликысэ комсомол организаций комсомолышто калык тушман троцкистско-бухаринский, йапоно-гэрманский шпион кашакым, буржуазнэ националист-шамычым да нунын пособникыштым большэвикла куклэн пытарэн кэртэш, манын плэнум пэнгыдын ӱшана.

АНТИРОЖДЭСТВЭНСКИЙ ПАШАМ ВИИАНҐДЫМАН

Шэмэр калыкым ондалашлан поп-шамычын шонэн лукмо рошто „пайрэмын" осалжэ нэргэн кызыт утларак пропагандым шарыман. Кумда шэмэр массылан рошто чыла контррэвольуционный сущностьым умылтарыман. Ты пашаштэ утларакшым районласэ сойуз воинствуйущих бэзбожников организаций-шамычлан, комсомоллан пашам вийан ыштыман.

Марий-Турэк район СВБ бӱро организаций (прэдсэдатэль Листвинов) антирождэствэннэ кампанийым эртарашлан планым, колхозлаштэ антирэлигиозно тэмэ дэнэ лэкцийым, докладым, бэсэдым эртарашлан 20 агитаторым ойырэн. Чылажэ районышто 17 СВБ йачэйкым организоватлымэ, тушко 205 йэнгым авалтымэ. Тугэ гынат, Марий-Турэк районышто ВЛКСМ райком дэн роно пашаштэ-шамыч антирождэствэннэ кампанийым эртарымаштэ нимогай пашам огыт ыштэ.

Козмодэмьйанск СВБ райорг бӱро, сойуз воинствуйущих бэзбожников йачэйкэ сэкрэтарь дэнэ инструктивнэ совэщаньым эртарэн. Чылажэ 17 йэнгым инструктироватлымэ. Колхозлаш антирэлигиозный тэмэ дэнэ лэкцийым, бэсэдым эртараш 8 агитаторым ойырымо. Кызыт СВБ район бӱро организаций йанварыштэ бэзбожник-шамыч район конфэрэнцийым эртараш йамдылалтэш.

Но тидэ шагал. Марий рэспубликыштэ моло районысо СВБ организаций-шамыч альат антирождэствэннэ кампанийым вийангдаш пижын огытыл. Тэвэ Сотнур (Кропотов,) Звэнига (Амосова), Параньгэ (Насэрдинова) СВБ район организаций бӱро-шамыч да нунын вуйлатышышт антирождэствэннэ кампанийым эртарымашым самотьокыш кудалтэныт. Нуно антирождэствэннэ кампанийым вийангдаш альат огыт кучэдал.

Кызытак антирэлигиозный фронтышто самотькым пытарыман. Антирождэствэннэ кампаний дэн антирэлигиозный пашам сойуз воинствуйущих бэзбожников организаций-шамычлан вэлэ огыл, а чыла политвоспитатэльнэ пашам ыштышэ организаций-шамычланат колтэн шогыман.

Казанцэв Г. Г.

Кугу русский поэт Н. А. Нэкрасов колымылан 60 ий тэмын

ПОЭТ-ДЭМОКРАТ

1938 ий 8 йанварьыштэ кугу русский поэт-дэмократ **Николай Алэксэйэвич Нэкрасов** колымылан 60 ий тэмын.

Николай Алэксэйэвич 1821 ийыштэ Подольский губэрнийэш шочын. Поэтын изи годсо илышыжэ Йарославский губэрнийэш нэлын, пийалдымын эртэн. Йарославский гимназийыштэ ик мыньар тунэммэкыжэ, 16 ийашыжэ годым, Пэтэрбург олаш (кызыт Лэнинград) кайэн.

Нэкрасовын ачажэ войэннослужащий лийын. Садлан тудо шкэ эргыжымат воэннослужышылан туныкташ тыршэн. Но Нэкрасов ачажын ойжо дэнэ кэлшэн огыл, литэратур дэнэ заниматлаш тӱҥалын.

Ачажэ поэтлан нимогай полышым пуэн огыл. Садлан Нэкрасов пэш шуко шужымашым, орлыкым ужын.

Нэкрасовым орлыкан, йорло илыш куштэн да пэҥгыдэмдэн. Тудо тунэмшыжла кэчэ йэда эрэ пашам ыштэн, повэстым, почэламут-шамычым возэн.

Николай Алэксэйэвич 1840 ийыштэ пэрвой „Мечты и звуки" лӱман почэламут сборникым луктын. Тидэ сборникым кугу руш критик Бэлинскийын отзывшэ Нэкрасовын творчэский пашаштыжэ кугу ваштальшым ыштэн. Поэт тудын пэрвой пашажым критиковатлышэ Бэлинский Нэкрасовлан чын калыклан йӧршӧ произвэдэнийым возаш туныктэн.

Кугу критик Бэлинский колымо дэч вара ик мыньар ий гыч Николай Алэксэйэвич Нэкрасов „Современник" лӱман журналым издаватлаш тӱҥалэш. Тидэ журналым лукмыжо годым тудо Бэлинскийын пашажым умбакыжэ ыштышэ-шамыч дэнэ — Чэрнышэвский да Доброльубов дэнэ вашлийэш. Нинэ кугу рэвольуционэр-дэмократ-шамычын влийаньышт дэнэ Нэкрасовын творчэствыжэ рэвольуционно-дэмократичэский корно дэнэ вийаҥаш тӱҥалэш, калык илыш поэзий дэнэ эшэ пэҥгыдынрак кылдалтэш, калыкын ойгыжо, орлыкшо нэргэн эшэ шукырак возаш тӱҥалэш.

Нэкрасов поэт-дэмократрэвольуционэр лийын гынат, шкэнжын сложный илыш корныштыжо тайныш лийын. Тугэ гынат, тудо пӱтынь илышыштыжэ шкэнжын кугу йолташыжэ-шамычын вэрный идэалжэ лийын кодын. Поэтын илымыжэ годым, колымэкыжат тудын почэламут-шамычшым Российысэ самырык поколэний лудын шогэн. Молодьож Нэкрасовын почэламут-шамыч гычшэ эрык вэрч кучэдалаш вийым налын шогэн.

Нэкрасовын колымыжлан 60 ий эртыш гынат, тудын волгыдо образшэ пычкэмышалтын огыл. Шкэнжын шокшо шӱмжӧ дэнэ, уло талантшэ дэнэ калык вэкшогышо поэтым, калыкым эрыкыш лукшаш вэрч кучэдалшэ поэтым йӧратымаш ий гыч ийыш эрэ кушкын шога. Нэкрасов руш поэзийын историйыштыжэ почти пэрвой крэсаньыкым, оласэ йорло йэҥым шкэ поэзийжын тӱҥ гэройжым ыштэн. Нэкрасов тошто Российысэ эрыкдымэ калыкын илымэ сӱрэтым волгыдын ончыктэн кодэн.

В. Г. Бэлинский шкэ жапыштыжэ Пушкинын „Евгений Онегин" произвэдэньыжым „руш илышын энциклопэдийжэ" манын гын, кызыт тыгайак права дэнэ Нэкрасовын „Кому на Руси жить хорошо" поэмыжым да моло поэмыж дэн почэламут-шамычшым эртышэ столэтийын 50—70 ийласэ руш илышын энциклопэдийжэ манын кэртына.

Нэкрасовын илышыжэ, „освобождения крестьян" манмэ жа ыштэ, Российыштэ капитализм вийаҥмэ жапыштэ эртэн. Тидэ жапыштэ тудо калыкын пэш чот орланымыжым ужын.

Николай Алэксэйэвич шкэнжын почэламут-шамычшо дэнэ калык вӱрым йӱшӧ тушман кашакым вийан игылтын. Тудо эксплоататор кашак дэкэ, царизм дэкэ кугу нэнависть лийын шогэн. Тидым Нэкрасовын „Кому на Руси жить хорошо", „Помещик", „Последыш", „Песня о свободном слове" да моло произвэдэний-шамычыштыжат раш ужаш лийэш.

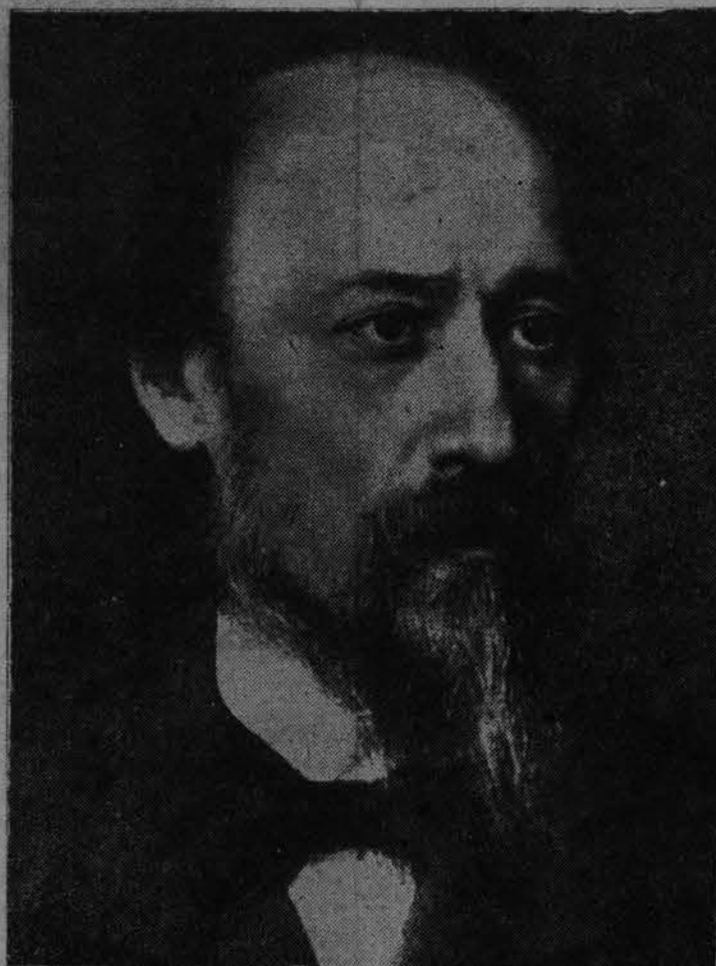
Нэкрасов руш молодьожым Бэлинский, Чэрнышэвский, Доброльубов сэмынак ончыклык, чапле илыш вэрч кучэдалаш ӱжын шогэн. Тудо калык вий дэн калык уш сэҥат, манын молодьожым вийжылан ӱшанэн возэн.

Кугу поэт, рэалист Нэкрасов ӱдрамашын образшым рэалистичэский сӱрэтлэн ончыктэн. Тудо ӱдрамашын орлыкан илышыжэ нэргэн раш возэн.

Калык поэт Нэкрасовын кугу заслугыжо тыштэ: тудо русский историйыштэ шкэнжын рэвольуционный, дэмократ шӱмжӧ дэнэ кугу калыкын ончыклык сэҥышаш вийжым шижын да ужын шогэн.

Нэкрасов эрык вэрч, волгыдо, пийалан илыш вэрч кучэдалын. Ындэ пӱтынь Совэт молодьож, чыла эрыкан калык кугу поэтлан тыгэ каласа:

—Тыйын шонымашэтым шуктымо. Лэнин - Сталин партий вуйлатымэ дэнэ мэмнан родинэ кугу да вийан лийын. Ындэ ожно орланэн илышэ калык социализм элыштэ куанэн ила, коммунист партий да калык вождь Сталин вуйлатымэ почэш коммунизмым ышта.

Н. А. НЭКРАСОВ.
(1821—1878)

Н. А. НЭКРАСОВ

ТӰРЭДДЫМЭ АҤГА

Шыжэ мучаш. Кӧрак-шамыч чоҥэштэн кайэныт,
Чараҥын чодра, пасу-шамыч пустаҥыныт,
Лачак иктэ тӱрэддымэ аҥа...
Ойго шонымашым тудо конда.

Мутлонат дыр парча-шамыч эркын ваш-ваш:
„Йокрок мланна шыжэ мардэжым колышташ,
Йокрок мландэ маркэ шогаш пӱгырнэн,
Тэмшэ пырчым пуракэш йӱштылтэн.

Мэмнам йӱд йэда станицэ тошка,
Кэч могайэ сут кайык чӱҥгалын эрта,
Мэраҥ тошка мэмнам, мардэж кыра мэмнам,
Кушто мэмнан куралшэ? Мом вуча альат?

Альэ мэ моло дэчын шочын улна удан?
Альэ пэлэдын-вуйаҥын огына ул тӱшкан?
Укэ! Мэ она ул уда молын дэч—да шукэртак
Тэмын, шурнаҥын да шуын пырчына.

Лупшэн пытараш огыл шыжэ мардэжлан
Тудо куралын да ӱдэн мэмнам?..
Мардэж нуныланойго вашмутым конда:
Вийжэ пытэн тэндан куралшыдан

Шинчэн, молан тудо куралын да ӱдэн,
Да вий шутыдымо пашалан пижылдэн.
Йӧсӧ йорлылан—ок коч да ок йӱ,
Тудын чэрлэ шӱмжым шукш кочкэш

Нинэ каш-шамычым куралшын кидшат
Кошкэн шанчаш ганьэ, сакалтын лупс гай,
Шинча пычкэмшалтын да йомын йӱкшат:
Кудо ойгаҥышэ мурым мурэн.

Шогашкэ кид дэнжэ вочмо сэмын
Куралшэ шоналын аҥа дэн кайэн.

1854 ийыштэ возымо.

Макс Майн кусарэн.
(Смысловой пэрэводым ыштымэ).

Кугу поэтын родиныштыжэ

Кугу русский поэт Н. А. Нэкрасовын родиныштыжэ (Виницкий район, Йузвин сэла) шонго шамыч йочашамычлан Нэкрасов илымэ годым Йузвин сэлан могай улмыж нэргэн каласкалат. Ожно сэлаштэ школ укэ улмаш. Кок дьачок-шамыч гына лу нарэ йочам „йумын законлан" туныктэныт. Туныктымышт годым нуным кырат улмаш.

Кызыт сэлаштэ пэш сай школ уло. Туштo 600 нарэ колхозник-шамычын йочашт тунэмыт.

„Комсомольская правда" гыч

Н. А. Нэкрасов да кугыжан цэнзур

Лэнинградысэ внутрэннэ политик, культур дэн йула архивыштэ пэш шуко „Цэнзурно паша-шамыч" коклаштэ кугыжан цэнзурын Н. А. Нэкрасов дэк да тудын произвэдэнийжэ-шамыч дэк отношэньыжым характэризоватлышэ пэш оҥай матэриал дэн докумэнтшамыч аралалт кийат. Тудын почэламут дэнэ статьаштыжэ свободо-мыслийлан изи намьок ыштымаш, улшо порьадкын нэнормальнэ улмыжым ончыктымаш поэтын произвэдэньыжэ гыч „опаснэ" вэр дэн строфам луктын кышкаш цэнзурлан катэгоричэский трэбоватлыктэныт.

1856 ий мучаштэ цэнзур Бэкэтов Нэкрасовлан почэламут сборникым лукташ разрэшитлэн. Калык просвэщэньэ министэрствэ вэс сэмын ончалын, тудо Нэкрасовын йодмыжлан отказатлэн. Калык просвэщэньэ министэрствын мотивировкыштыжо цэнзур-шамычым туныктэн тыгэ ончыктымаш уло:

Нинэ почэламут кокла гыч шукышт тӱрлӧ сэмын шонымашкэ намийэн кэргыт да общэствэннэ шонымаштэ ӧрмашым да сайак огыл впэчатльэньым луктын кэртыт. Конэчнэ цэнзур дэч трэбоватлалтэш: тудо кэч кушто, кэч кунамат порьадкэ ваштарэш виктарымэ смыслым кычалын муаш. Цэнзур ончык ужын кэртшэ, проницатэльнэ да догадливнэ лийман. Тудо шкэ калыкшым шинчашыжэ кӱлэш да калыкын вэс вэлыш шонэн кэрт машан толковатлымашым пэчать коч луман огыл... Тидын годымак, тидэ книгаштэ тугай почэламут дэнэ стих уло, нунын кэлшыдымышт дэн вэр лийдымашышт нэргэн палышашлан да аклашлан кугынат шонэн шинчымэ ок кӱл. Тудым пэчатьыш луктын йӧрдымым палашлан тудым гына ончаш кӱлэш. Мутгыч, „Колыбельная песня" тыгайэ. „Тудо 1846 ийыштак пэрвой „Петербургский сборникэш" пэчэталтмылан цэнзурлан выговорым пумо, садланак вэт кугурак ончыл начальствэ ончыдэ пэчэтлаш ок лий"...

Аралалтшэ ик „дэла" (1864 ий 6 май, 38 №-ан „дэла") Нэкрасовын цэнзуржым ончаш йодмашан. Нэкрасов тидын дэнэ палымэ „Железная дорога" дэн „Колыбельная песня" стихотворэньым у изданьыш пурташ йодын. Тидэ йодмашлан цэнзурный комитэт отказатлэн.

Н. А. НЭКРАСОВ

СОЛЫМАШТЭ

(„ЗАПИСНАЯ КНИГА" гыч)

Эргыж дэнэ ачажэ солэнып пасушто,
Кочa шудым коштэн.
„Лу ий тэ илэда вольнаштэ,
Кузэрак, иза-шамыч, сай мо?"
Йсдынам мый нунын дэч.
—Пуал оваргыш кыдалнажэ,
Ача каласэн.
„Лийжэ ыльэ шуко млaндынажэ,
Молодэц ойлэн:
Мый ыштэм ыльэ чот пашам
Да йўам ыльэ шагал".
„Тэмшэ огыл, но спокойно лийам"
Ойлалэш кочай кэлшал...
(1874 ийыштэ возымо).

* * *

Эрта кузэ талук—вий шагалэмэш,
Уш йогыланышэ лийэш, вўр йўштэмэш..
Отчизна-ава! шуам шўгар мардкэ,
Тыйын эрыкэтым вучэн шуктыдэ!

Колымэм годым пал(ы)мэм шуэш мыйын,
Тый вэрный корнышто шогэт,
Тыйын куралшэ пасужым ўдалын,
Ойар кэчым ончылно ужэш:

Родной йалэмын мардэжшэ
Кондыжо ыльэ пылышыш ик йўкым
Тудын йўмалнэ ок шокто шолмаш
Айдэмэ вўр дэн шинча вўд йогымаш.
(1861 ийыштэ возымо).

Макс Майн кусарэн.

КАПИТАЛИСТ ЭЛЛАШТЭ

Сўрэтыштэ: Париж шэмэрын Испан калыкын йочаштлан колтымо продуктан грузовик Барсэлоныш лишэмэш. Фото Сойузфото.

Культур-массэ паша огэш эртаралт

Пэктубай район, Прамнэк лўм колхозышто культурно-массэ паша ок эртаралт. Колхозын клубыштыжо йара-жапым организованнэ да вэсэлан эртараш чыла условий уло. Тугэ гынат, избач, комсомолэц Фэдоров нимогай культурно-массэ пашам ок органи зоватлэ. Кружок-шамыч пашаштым огыт ыштэ.

Прамнэк лўм колхозышто тидэ ситыдымаш пашам тўрлатыман. Т—кий.

Пьяница Очийэвым лудмо пўрт вуйлатымаш гыч корандыман

Нэмдэ лудмо пўрт вуйлатышэ комсомолэц Очийэв колхоз молодьож коклаштэ нимогай воспитатэльный пашам ыштэн ок шого. Очийэв лудмо пўрт пашам сайэмдымэ олмэш кэчэ йэда йўын гына коштэш.

Торйал райкомоллан пьяницэ Очэйэвым лудмо пўрт вуйлалтышэ гыч поктэн лукман.

Ал. Пук. В. Май.

Румынийыштэ у правитэльствым ыштымэ дэч вара

Румынийыштэ власть дэкэ у правитэльствэ толмаш торговльо дэн финансэ тўньа могырым кугу рэак цийым тарватэн. Тэвэ, эн кўлэшан продуктак кум кэчэ коклаштэ 30 процэнт кўзэн, амэрикан долларын акшэ 170 гыч 200 румыний лэйыш кўзэн, английский фунт ак 860 гыч 920 лэйыш кўзэн, тидыжэ румыний лиэй кэнэта волымым ончыкта. Национальнэ банк, крэдитнэ учрэждэньэ да сбэрэгатэльнэ кассэла гыч пыштымэ оксам мўнгэш налмаш койэш. Оксам мўнгэш налмаш пэш массово лийын, крэдитнэ учрэждэньэ дэн сбэргатэльнэ кассэ управлэний окса ыштышэ-шамычын йодмыштым шуктэн огыт кэрт. Вэс эллаcэ вальутым массово налдымашат уло.

США-штэ 10.870.000 пашадымэ

Шукэртэ огыл США правитэльствэ чыла эл мучко пашадымэ шамыч „добровольно пэрэпись" маммым эртарэн.

Кызыт тидэ „пэрэписьын" рэзультатшэ нэргэн бўро учотын данныйжэ уло. Тидэ данный почэш нойабрын кыдал кэчылаштыжэ США-штэ 10 миллион 870 тўжэм пашадымэ шотлалтын. Бўро учотын налмэ открыткэ-шамычым шотлымэк, тидэ учотын чынжым палашлан открыткэ-шамычым кузэ заполнитлымым тэргэн налмэ. Бўрон агентышт 2 миллион йэн дэнэ лийыныт да палэн калыныт: нинэ 2 миллион йэн кокла гыч 72 процэнтшэ гына пэрэписьыштэ лийын.

Нойабрь тылызын кыдал кэчылаштыжэ производствым изэмдымэ дэнэ пашадымэ утларак кушкын.

Каникулым сай эртараш условийым ыштымэ огыл

30 дэкабрь гыч 12 йанварь мартэ школлаштэ тэлэ каникул эртаралтэш. Тунэмшэ-шамыч каникулым вэсэлан, культурно эртарынэшт. Тугэ гынат, Марий-Пильэмарий пэдучилищыштэ (Косолоп район) тунэмшэ-шамычлан каникулым вэсэлан, культурно эртараш условийым ыштымэ огыл. Физкультур кружок вуйлатышэ Заболотских йолташ экэр школ воктэн гынат, катокым ыштыктэн огыл.

Марий-Пильэмарий пэдучилищыштэ тидэ ситыдымашым пытарыман.

Йагодов Г.

Рошто кўлан пайдалэ

Рошто пайрэмын нэгызыштыжэ тошто, дикарский, рэлигиозный пайрэм кийа. Йодылтэш: тидэ пайрэмым — дикарствын кодшыжым—йумылан ўшанышэ - шамычын ыштымышт кўлан пайдажэ?

Эн ончычак капиталистичэский эллаштэ рэлигий дэн поповский дурманын кўлан пайдам кондымышт нэргэн ончэн налына. Мэ палэна, капиталистичэский эллаштэ пашазэ дэн шэмэр крэсаньык-шамычын положэньышт пэш нэлэ. Но капиталистичэский эллаштэ йумылан ўшанышэ шэмэр-шамычлан нунын кумалмышт, рошто гай пайрэм-шамыч полшэн кэртыт мо? Конэшнэ укэ, огыт полшо.

Поп-шамыч тыгэ проповэдоватлат: пуйто шэмэр-шамычлан нэлэ илышым, капиталист дэн помэщик-эксплоататор-шамычын йанлык сэмын мыскылымыштым нимогай вуйшиймаш дэч посна, шкэ эрык дэнэ да охота дэнэ чыташ кўлэш.

Осаллан вий дэнэ ваштарэш шогымаш огыл—тэвэ мом йэвангэльский Христос проповэдоватлэ. Тидэ шэмэр - шамычлан капиталист дэн помэщик-шамыч власть ваштарэш восстатлаш ок кўлым, йўштым, шужымашым, угнэтэньым да праввдымылыкым по корно чыташ кўлмым ончыкта. Тыланэт суткаштэ 15-18 час паша ышташ кўштат гын,—тидэ осаллан вий дэнэ ваштарэш ит лий! Тыйым завод гыч урэмыш луктын кудалтат, тыйын йэшэт шужэн колымашыш шуэш,— ытэ осалан вий дэнэ ваштарэш ит лий! Помэщиклан оброк тўлаш тыйын пўртэт гыч чыла шурным луктын налыт, вўтат гыч вольыкэтым луктын кайат—шып лий, вэс шўргэтым совыкташ шындэн пу!

Фабрикант дэн помэщик-шамычын заказышт почэш поп дэнэ сэктант-шамычын вожакышт Христос млaндэ ўмбак чыл „тынысым да айдэмэ коклаш влaговолэньым" кондэн манын доказыватлат. Но тидэ „тынысшэ" тэвэ мо лийэш: шэмэр - шамыч игылтмашым тынысын чытышаш улыт, помэщик дэн капиталист шамыч властым сўмыраш тўчыман огыл. Тыгай „тыныс" да тыгай „влаговолэньэ" эксплоататор - шамычлан пэш пайдалэ, но шэмэр-шамычлан пэш осал.

Рэлигий да, тугак рэлигиозно рошто „пайрэм" господствуйущий класс-шамычын кидыштышт шэмэр-шамычым ондалымэ срэдствалан шотлалтыт. Калыкым аҥыртарэн, рэлигий капиталист - шамычын кидыштышт шэмэр-шамычын созналыжым пычкэмышаҥдарымэ, нуным капиталистичэский каллыкын да фашист рэжимын чын причиныштышт дэч корандымэ шотышто изи огыл рольым модын.

Мэмнан дэнэ эксплоатаций укэ, правалымылык укэ, шужымаш, йўштö, кўчызылык да пашадымылык укэ. Шэмэр-шамычлан тидэ пийалан илышым кö пуэн? „Спаситэль", рэлигий альэ йумо? Укэ, шэмэр-шамыч шкэ шкэныштын собствэнэ вийышт дэнэ, шкэныштын родной Лэнин-Сталин партий вуйлатымэ почэш социализмым ыштэныт, шканышт пийалан илышым завойэватлэныт.

Социализмын сэҥымашыжым калык тушман шамыч ваштарэш кучэдалмаштэ завойэватлымэ. Кугу Октьабрь социалистичэский рэвольуцийын шакшэ тушманжэ - шамыч коклаштэ христианский поп, мусульманский мул а, йэврэйский равин, тўрлö сэктант-шамычын вожакышт шагал огыл вэрым налын шогат.

Поп-шамыч стахановский движэньын фабриклаштэ, совхозлаштэ, колхозлаштэ паша производитэльнэсть кугэмдымашым, а тыгэжэ совэт пашазын, колхозник-шамычын илышышт сайэммым шинчат. Но тидэ калык тушман-шамычлан пайдалэ огыл. Поп-шамыч мом ыштат? Нуно посна стахановэц-шамычлан письмам колтат да нуным стахановский мэтод тидэ „сулык" манын ўшандараш тўчат.

Шуко поп да сэктын вожакышт фашистский разведкын шпионышт лийын разоблачатлалтыныт. Бэлоруссийыштэ, Украиныштэ, Башкирийыштэ, Ойротийыштэ, Таджихистаныштэ, Азэрбайджаныштэ, Лэнинградский дэн Калининский областьлаштэ да Совэт Ушэмын моло вэрлаштыжат поп-шамыч дэн сэктын вожакышт коклаштэ шпион-шамычым вэрэштмэ.

* * *

Тыгэ рэлигийым кö поддэрживатла, рошто нэргэн басньа дэнэ шэмэр-шамычым аҥыртарымаш кўлан пайдалэ? Тидэ капиталист дэн фашист-шамычлан пайдалэ.

Мэмнан элыштэ шуко пашазэ дэн колхозник-шамыч йумылан огыт ўшанэ да рэлигиозно пайрэмым огыт ыштэ. **Рэлигийын осал улмыжым чыла шэмэр - шамычлан умылашышт кўлэш,** нуно умылышт: поп дэн поповский пайрэм-шамыч калыклан осал дэч молыжым нимомат кондэн огыт кэрт.

Ф. Олэщук.

Отв. рэдактор— Г. М. ЭРСКИЙ.

Упол. Марльта А-5. Тираж 2996 экз. Йошкар-Ола, Маргосиздатын 1-шэ типогр. ВЛКСМ Маробком дэн Горком орган. Савыктышэ „М.К".